

सर्पाः सुपस्पांसु तरवे जम्भगाः खगाः” तर्पणमन्त्रः ।
जम्भहिष् पु० जम्भमसुरं हेष्टि हिष्-किप् । इन्द्रे हेमच० ।
जम्भमेदिन् पु० जम्भमसुरं भिनति भिद-णिनि इत० ।
इन्द्रे अमरः जम्भारिपुप्रभृतयोऽप्यत्र । मार्क० पु० तन्मूलं
दृश्यम् ।

जम्भर पु० जम्भं भक्षणरुचिं राति ददाति रा-क । १जम्बीरे
शब्दच० । वा रस्य नः । जम्बल १तत्कार्ये २बुद्धभेदे च
मेदि० । ३राक्षसीभेदे स्त्री । “ससुद्रस्रोतरे तीरे जम्भला
नाम राक्षसी । तस्याः स्मरणमात्रेण विशल्या गर्भिणी
भवेत्” ज्यो० त० ।

जम्भा स्त्री जभि-जृम्भायां भावे अ । जृम्भायां राजनि० ।
जम्भारि पु० जम्भस्य भक्ष्यस्य असुरभेदस्य वा अरिः । १वज्रो
२वज्रे च विश्वः ३इन्द्रे च । “जम्भारिदम्भोदयः” नैष०
जम्भिन् पु० जभ-णिनि तुम् । १जम्बीरे शब्दच० तत्कार्ये
न० हेमच० । २जृम्भापुक्ते त्वि० । [२मस्वके भरतः ।
जम्भीर पु० जभ-गम्भीरा० ईरन् तुम् च । १जम्बीरे अमरः
जम्भ्र पु० जम्भ एव स्वार्थे यत् जभ-कर्मणि ग्यत् वा
दन्ते । “यस्तद्दर्शपूर्णमासयोर्विद्यसादिषाः प्रजा अदनका
जायन्ते यस्मादासां जायन्ते यस्मादासां प्रभियन्ते
यस्मादासां संतिष्ठन्ते यस्मादासां पुनरुत्तमे वयसि सर्व
एव प्रभियन्ते यस्मादधर एकाग्रं जायन्तेऽद्योतरे यस्मा-
दणीयांस एवाधरे प्रधीयांस उत्तरे यस्माद्दृष्ट्वा वधीयसी
यस्मात् सभा एव जम्भ्राः” शत० ब्रा० ११।४।१५ । “दंष्ट्राभ्यां
मजिम्बून् जम्भ्रैस्तस्करान्” यजु० ११।७८ “दन्ता जम्भ्राः
जम्भ्रावर्तिमान्मिता जम्भ्राः” २वेददीपोक्तये च ।

जय पु० जि-भावे अच् । परामेजया १उत्कर्षलाभे (जित
हृद्योया) २वशोकरणे इन्द्रियजयः । “मौनं सद्, सनजयः
स्थैर्यं प्राणजयः शनैः भाग० ३२।६ । ३शत्रु पराङ्मुखी-
करणे ४संयामादिजये । “सप्त वित्तागमा धम्मप्रां दायो
लाभः क्रयो जयः । विभागः संयोगश्च सत्प्रतिपद् एव
च” मनुना तस्य धर्म्यं स्वत्वहेतुत्वसक्तं तच्च क्षत्रियस्यैव
“स्वामी ऋक्ष्यक्रयसंविभागपरिपक्षाविगमेषु ब्राह्मणखा-
धिकं लब्धं क्षत्रियस्य विजितं निर्विष्टं वैश्यशूद्रयोरिति”
गौतमस्मृततेः । “जयो रञ्ज्यहारिणाम्” रघुः । “समदुःख-
सुखे कृत्वा लाभालाभौ जयाजयो” गीता । जि-कर्त्तरि
अच् । ५परमेश्वरे पु० तस्य सर्वभूतजयित्वात् तथात्वं
“नयो जयः सत्यसन्धो दायाहः सात्वतां पतिः” विष्णुस० ।
६जयन्ते इन्द्रपुत्रे असुरजयात्तस्य तथात्वम् ७युधिष्ठिरे

क्रोधजयात् युद्धतन्नामकत्वाद्वा तस्य तथात्वम् । विराट्-
नगरे कृष्णवेगेन स्थायिनः युधिष्ठिरस्य यथा युद्धं तन्नाम
तथोक्तं “जयोजयन्तो विजयो जयत्सेनो जयद्वलः । इति
युद्धानि नामानि तेषां चक्रे युधिष्ठिरः” भा० वि० पृ० च० ।
दक्षग्निसन्ध्यङ्गे रोगजयात्तस्य तथात्वम् । ८दानवभेदे “जयो
निकुम्भः कुपयश्च दानवो ररक्षुरेते दयदानवाधिपम्”
हरिवं० २४२ अ० । १०विश्वामित्रसुतभेदे । “मधुच्छन्दा
जयश्चैव देवलय तथाष्टकः । कच्छपो हारितश्चैव विद्वा-
नितस्य ते सुताः” २७ अ० । ११सोमवंश्ये सृष्टयन्त्रपुत्र-
भेदे “ऐलपुत्रा बभूवुस्ते सप्त देवसुतोपमाः । दिावजाता
महात्मान आयुर्वीरानामावसुः” इत्युपक्रमे “कायोः
पुत्रास्तथा पञ्च सर्वे वीरा महारथाः । स्वर्भानुतन-
यायाञ्च प्रभायां जज्ञिरे नृप ! । नहुषः प्रथमं यज्ञे
वृद्धधर्म्मं ततः परम् । रन्धो रज्जिरनेनाश्च त्रिषु लोकेषु
विश्रुतः” इति आयुपुत्रभेदानुक्ता “अनेनसः सुतो राजा प्रति
जलो मचायथाः । प्रतिचलसुतश्चापि सृष्टयो नाम
विश्रुतः । सृष्टयस्य जयः एवो यिजयस्तस्य चात्मजः”
हरिवं० २८ अ० । ऐलसोर्वशीगर्भजाते १२सुतभेदे । “ऐलस्य
चोर्वशीगर्भात् षड्भासन्नात्मजा नृप । आयुः श्रुतायुः
सत्यायू रथो ह विजयो जयः” भाग० ८।१५।१ ।
दशमे ब्रह्मसावर्णिमन्वतरं १३द्विजभेदे “दशमो ब्रह्मसाव-
र्णिकपञ्चोक्तसुतो महान् । तत्सुता भूरिसेनाद्या हवि-
मत्प्रसूता द्विजाः । हविष्मान् सुकृतः सलो जयो मूर्ति-
स्तदा द्विजाः” भाग० ८।१५।१० । १४जनकवंश्ये मैथिले
नृपभेदे । “जन्मना जनकः सोऽभूत् वैदेहस्तु विदेहजः ।
मिथिलो मथनाज्जातो मिथिला येन निर्मिता” इत्युप-
क्रमे “श्रुतस्ततो जयस्तस्माद्विजयोऽस्मादृतः सुतः”
भाग० ८।१५।१६ । सोमवंश्ये १५सृष्टयसुते १६सृष्टृति
नृपसुते च । “कुशात् प्रतिचलवृद्धात् सृष्टयस्तत्सुतो
जयः ; ततः सुतः कृतस्यापि जज्ञे हर्ष्यश्चान् नृपः ।
सृष्टदेवस्ततोऽहीनो जयत्सेनस्तु तत्सुतः । सृष्टृति-
स्तस्य च जयः क्षत्रधर्म्मो महारथः” भाग० ८।१७।१० ।
अत्र जयस्य द्विधा कीर्तनात् तद्व्यं द्वौ जयौ १७३स्वा-
कुवंश्ये विजयनन्दननृपभेदे हेम० । १८विष्णुदौवारिक-
भेदे । जयविजयो हि विष्णुद्वारपौ भगवद्द्विजयः
वैकुण्ठगतान् नग्नान् सनकादीन् भगवदभ्यन्तरे गम-
नाय निवार्य वेलेण ताडयन्तो तैरभिमनौ हिर-
यणाद्यासुरभावेन ज्ञातो तत्कथा भाग० १।१६ अ० ।